

GOSPODARSKI LIST

* LIST IZHAJA VSAK MESEC ENKRAT *

* *
MAROČNINA:

Za celo leto 12 lir

Za pol leta 6 „

* Posamezna številka 1 lito. *

LETO 1.

ŠT. 3.

MAREC 1922

UPRAVNIŠTVO IN UREDNIŠTVO

* V GORICI *

CORSO GIUSEPPE VERDI ŠT. 32

* *

* * Rokopisi se ne vračajo. * *

Tiskovine v zalogi Goriške zveze:

Blagajniški dnevnik, 100 listov, po . . . L. 40.—

Blagajniški razdelniki, novi vzorec:

1) Prejenci 200 listov » 70.—

2) Izdatki 200 listov » 70.—

Blagajniški razdelniki zadrug » 50.—

» » » (posamez-

ne pole) » —50

Hranilne knjige — posamezne pole . . . » —70

Posojilne knjige, 200 listov po . . . » 90.—

Imeniki zadružnikov » 20.—

Knjige deležev » 35.—

Salda konti » 40.—

Nakupno-prodajne knjige » 40.—

Blag. skontri » 40.—

Prejemne knjige mleka » 30.—

Štrance » 40.—

Knjige tekočih računov » 15.—

Knjige pristopnic, 400 listov » 30.—

» » 200 » » 20.—

» » 100 » » 15.—

Hranilnice knjižice, 1 izvod po . . . » 2.—

Zadružne » 1 » » . . . » 2.—

Izpiski hranilnih vlog 1 izvod po . . . » —20

Izpiski posojil 1 izvod po . . . » —20

Zadolžnice, a) proti poroštvu . . . » —50

b) proti vključbi . . . » —50

Računski zaključki: a) za denarne zadr. » —30

b) za blagone » » —30

Potrdila za vzdignjene hranilne vl. . . » —08

Opomini, izvod po » —10

Obrestne tablice, vseh vrst, izvod po . . » —60



JOSIP KERŠEVANI, mehanik in puškar v Gorici, Stolni trg 9

naznanja sl. občinstvu da mu je na novo došla velika množina blaga iz svetovno znanih tovarov. Novo došlo blago prodajam po jako znižanih cenah. Na pr. šivalne stroje Orig. Mundlos, Pfaff, Gritzner, Adler, Neuman, Afrana in Winselmann. Posebno opozarjam cenj. šivilje in neveste na strokovni poduk za umetno vezanje in krpanje, katerega dajam brezplačno.

Dvokolesa: Orig- Puch, Orig. Stiria, Orig. Star, Waffenrad, Regent, Kosmos, Helical in mala motorna kolesa.

Velika izbira pušk, samokresov, patron, dinamičnih patron, smodnik za raztreljanje kamnov in za lovce, ter potrebščine za zgoraj omenjene premete.

Lastna delavnica in popravilnica Stolni trg. šte. 3.

Z jamstvom prodajam šivalne stroje, dvokolesa in puške tudi na mesečne obroke

Za točno, solidno postrežbo in konkurenčno ceno jamči

JOSIP KERŠEVANI mehanik in puškar.



KMETIJSKO DRUŠTVO v VIPAVI

I. Z. Z. O. Z.

prodaja pristno zajamčeno mašno po novem načinu kuhano
in navadno namizno prvovrstno ter sortirano

VINO

po tržnih
cenah.

Iščemo primerne **lokale** (kleti) in **zastopnike** s primerno kavcijo, ki bi po naših prometnih krajih prevzeli razprodajanje vina na debelo, eventualno na drobno s koncesijami.

Listnica uredništva: „Gospodarska enketa“, katero smo sprožili v zadnji številki, je vzbudila splošno zanimanje. Dobili smo že od več strani odgovore, toda ker jih hočemo sistematično urediti, jih bomo porabili še le v prihodnji številki. Tokrat priobčujemo v „Zadružnem glasniku“ samo članek g. ing. Rustja o „vinarskih zadrugah“, ker vsebuje že konkretne predloge. Tudi o zborovanju krčmarjev in vinorejcev, ki se je vršilo te dni, bomo poročali prihodnjič. Ravnotako o akciji, ki se je započela radi izvoza poljskih pridelkov. Prijatelja iz Idrije, ki nam je poslal daljši referat k „enketi“ prosimo, da nam javi svoje ime. Iz Dolenje Vrtojbe smo dobili tudi v zadnjem trenutku zelo razveseljivo obvestilo. Tamošnja „Stavbena zadruga“ je na svojem občnem zboru poklonila v razne kulturne svrhe 7000 lir. Ker je v tej svoti zapodaženih tudi 300 lir, namenjenih za „Gospodarski List“ čutimo še posebno dolžnost, da se „Zadruzi“ najiskrenejše zahvalimo. Naj bi našel ta vzgledni korak med našimi zadrugami obilo posnemovalcev. Brez požrtvovalnosti in medsebojne pomoči se ne bomo rešili iz težke gospodarske krize. — Nekatere naravnike, ki so se obrnili do nas z različnimi vprašanji, prosimo za potrpljenje. Ker jim hočemo dati povsem strokoven odgovor, smo njihova vprašanja odstopili tozadevnim strokovnjakom, ki so nam obljubili odgovore za prihodnjo številko. — Agitacija za naš list je ponekod zelo mlačna. So kraji, ki kažejo neverjetno neumevanje naših teženj. Pri neki močni hranilnici, kateri smo poslali več izvodov lista, se je pripetilo, da so odborniki govorili o tem, da bi dali nekaj podpore, so pa pozabili razdeliti poslano številko in priporočati čitanje. — Vabilo na občni zbor „Zadružne Zveze“ v Trstu, ki se vrši dne 12./III. ob 11 uri v dvorani „Delavskega in konsumnega društva“ pri Sv. Jakobu v Trstu smo dobili, ko je bil list, že zaključen, zato ga moremo samo na tem mesta kratko omeniti.

—o—

J. K. iz Št. Mislim preurediti živinski hlev. Jasli za pokladanje krme mislim napraviti iz betona. Kakšen načrt mi svetujete? Koliko globoke in koliko široke naj bodo jasli?

Odg.

Staja za žival naj bo dolga $1\frac{3}{4}$ do 2 m. Tlak napravite iz opeke in sicer postavljene po robu. Špranje prevlecite z cementom. Dno jasli naj bo 10 cm. višje kot je staja. Globoke naj bodo 25 cm. široke pa 70. Spodaj naj bodo okrogle. Dobro bi bilo, da napravite ob steni za jaslimi hodnik za krmljenje, širok okoli 80 cm. do 1 m. V splošnem morate gledati, da dobiva žival krmo prirodno kot na paši. Jasli ne smejo biti nikdar previsoke — posebno ne sme biti lestve — ker dobi žival vpognjen hrbet.

R.

Izdaja »Zadružna zveza« v Gorici.
Tisk. »Narodne tiskarne« v Gorici.
Urednik Polde Kemperle.

Vabilo na redni občni zbor „Kmečke banke“

registrovane zadruge z omejeno zavezo v Gorici, ki se vrši v **četrtrek dne 30. marca 1922** ob 13. uri v Gorici, Piazza De Amicis 12 I. nad. s sledečim dnevnim redom: 1. Čitanje in odobrenje zapisnika zadnjega občnega zbora. 2. Poročilo načelstva in nadzorstva. 3. Potrdilo računov za leto 1921 in sklepanje o razdelitvi čistega dobička. 4. Volitev 1 člana načelstva. 5. Stučajnosti.

Ako bi ob določeni uri ne bilo navzoče zadostno število članov, se vrši občni zbor 1 uro pozneje z istim dnevnim redom, ne glede na število navzočih članov in zneska deležev, ki so zastopani.



Čevljarska zadruga
v **MIRNU** pri **Gorici**
izdeluje vsakovrstno obuvalo

poznano pod imenom

ADRIA čevlji

Edino domače zadružno podjetje te stroke, ki si je pridobilo vsestransko priznanje. Izdeluje čevlje, ki v ličnosti in trpežnosti prekašajo vse druge te-vrstne izdelke.

LASTNE PRODAJALNE: v Gorici, Corso Verdi 32, v Trstu, ulica Rettori 1, v Celju, Narodni dom. — Razpošilja tudi naravnost iz tovarne v Mirnu na debelo in na drobno.

GOSPODARSKI LIST

LIST IZHAJA VSAK MESEC ENKRAT

* *

MAROČNINA:

Za celo leto 12 lir

Za pol leta 6 ..

Posamezna številka 1 lito.

LETO I.

ŠT. 3.

MAREC 1922

UPRAVNIŠTVO IN UREDNIŠTVO

.. V GORICI ..

CORSO GIUSEPPE VERDI ŠT. 32

* *

.. Rokopisi se ne vračajo. ..

Glas iz Istre.*

Več godine 1919. bilo je spomenato u listu »Pučki Prijatelj«, koji je izlazio tada u Pazinu, da je jedna od najnužnijih naših kulturnih zadaća: izdavanje gospodarsko-poljodjelskog lista u slovenskom i hrvatskom jeziku.

Sav naš narod pripada malo ne posvema poljodjelskomu stališu. Da bi mogao taj narod bez stručne pouke opstojati i valjano napredovati, gotovo je isključeno. Opstanak svakog naroda ovisi o njegovom gospodarskom stanju. Materijalno blagostanje je žila kucavica narodnog organizma. Siromaštvo svuda je u kutu, to znade i narodna poslovice. U tom obziru Slovenci i Hrvati ne mogu činiti iznimke. Napose moramo to tvrditi za našu Istru, koja bijaše jurve u prošlosti zanemarivana u gospodarskom pogledu. U sadašnjosti još je gore za istarskog Hrvata. Jedinu gospodarsku školu, na kojoj bijaše naukovni jezik hrvatski, pretvorili su u talijanski zavod. Zato narod ne pohađa više uzor-gospodarstvo u Pazinu, jer ne će da se služi tumačima pri zavodu, koji je bio ustanovljen njegovom mukom.

Očekivalo se, da će zaželjeni »Gospodarski List« izaći u Trstu. Međutim stigao nam je kao novogodišnji dar iz Gorice. Dobro došao!

U Goričkoj je slovenski narod kulturno i gospodarski napredniji od nas. To pako može i mora biti pogledom na prošlost. Valja pamtiti, da će biti brzo pedeset godina, ako nije već prošlo, kad je bila otvorena ondje slovenska poljodjelska škola. Po stoljeća je već, što je pisao odlični stručnjak Fr. Povše za Slovence lijepe knjige poljodjelsko - gospodarskog sadržaja. Sve to je pomoglo Slovencima

do napretka. Gdje bijasmo još tada mi Istrani! Rat je žalibog cvatuće gospodarstvo uništio, no duševne vrline su ipak ostale.

Za »G. L.« bit će zato u Gorici tlo plodnije, nego u Trstu. Uz to ima ondje više stručnjaka za gospodarstvo — nego igdje među Jugoslovanima Italije. Ti će biti kadri opskrbljivati list sa temeljitim štivom. Prva dva broja već to potvrđuju.

Sretno bi zamišljeno od uredništva spojiti sa poukom o gospodarstvu predmet zadruge, koji je jednako važan prvomu. Današnji dan si ne možemo zamisliti razumnog gospodara, koji ne bi bio i osvjedočen zadrukar. Prvo i drugo međusobno se popunjuje. Gdje je raskljamano jedno, ne uspijeva niti drugo. Iskustvo nas to uči. Veliko zlo je za naše zadruge oskudica novca, a još veće zlo je nehaj u puku za zadružni rad. To je i jedan od poglavitih uzroka ekonomske nevolje kod seljaka. Zaboravilo se je na lijepu poslovicu: »Sloga jači, nesloga tlači«. »G. L.« imao bi u tom pogledu popravljati putove.

Svrha tog članka pako jest — probuditi zanimanje za list također među Hrvatima u Istri. »G. L.« treba da bude stališko glasilo zemljoradnika Goričke i Istre. Neka donasa i članke u hrvatskom jeziku!

Razumnim istarskim gospodarima preporučamo ga najtoplije. Stručnjake pako umoljavamo, da se sjete lista poučnim dopisima. Sličan list posebice za Hrvate ne bi postigao svrhe. Tako pako će združene sile pribaviti poljodjelicima najbolje stručne upute za razumno gospodarstvo. Bilo sve u sretan čas!

I. G.

* Op. ur. Z veseljem priobčujemo zgornji članek našega istrskega prijatelja in jemljemo z radostjo v vednost, da se hoče naš »Gospodarski list« smatrati za skupno narodno-gospodarsko glasilo Goriške in trpeče Istre. Priobčeval bomo zato članke in dopise, ki jih bomo dobili iz Istre in se bodo tikali tamošnjih razmer v hrvatskem jeziku. Mislimo da bomo na ta način našo skupnost najbolj jasno dokumentirali. Prosimo samo vse istrske gospodarske in zadružne strokovnjake, da naj čim živahnejše sodelujejo pri našem listu, ker edino potem ga bomo lahko razširili po Istri.

Naše vodne sile.

Vsa industrijska kultura naše dobe temelji v premogu. Dežele, ki nimajo premoga, se morajo odpovedati industriji ali pa nadomestiti premog z elektriko. Glavni vir elektrike pa tvorijo vodne sile. Vodno bogastvo je postalo za cele dežele Evrope temelj njihovega gospodarskega napredka in blagostanja. Industrijski razmah Italije zadnjih desetletij temelji v elektrifikaciji njenih vodnih sil. Če bi ne bila Italija izrabila svojega vodnega bogastva, bi morali milijoni njenega prebivalstva zapuščati deželo in iskati kruha v tujini. Vsa bodočnost italijanskega gospodarstva je navezana na velikopotezno izrabljanje vodnih sil. Filippo Turati je to misel v enem svojih govorov izrazil s temi besedami: »Nova Italija more biti le elektrificirana Italija«.

Kar velja za Italijo, velja še v posebni meri za nove pokrajine. Kdor pozna naš gospodarski položaj, ta namreč ve, da smo postavljeni pred izbiro, ki ji ne moremo ubežati: ali ustvarimo našemu ljudstvu nove pogoje gospodarskega obstanka in industrializiramo torej deželo ali pa obsodimo tretjino delavstva na izselitev. Samo velikopotezno izrabljanje našega vodnega bogastva, ki bi ustvarilo v deželi mnogoštevilna obrtna in industrijska podjetja, bi nas moglo rešiti.

Južni Tirolci so že zdavnaj spoznali odločilen pomen vodnih sil. Proučili so moč svojih voda in izračunali, da bodo iz svojih rek in potokov dvignili 500 tisoč konjskih sil. To je ogromna množina električne energije. V tem pogledu se sme Južno Tirolsko prištevati med najbolj bogate kraje Italije. Morda je celo prva dežela v državi.

Goriška se sicer po svojem vodnem bogastvu ne da primerjati z Južno Tirolsko, toda zavzema vendar zelo odlično mesto v državi. Največji vir električne energije je seveda Soča s svojimi pritoki. Od izvira do Kobarida se da dvigniti iz Soče, 26.190 konjskih sil, od Kobarida do izliva Idrijce 7.045 konjskih sil. Če prištejemo k temu še dotoke, kakor Koritnico, Predelico, Zadnjičjo, Tolminko, Zalaščico, Bačo in ostale potoke, ki se izlivajo v Sočo, smemo v celoti računati na 50 tisoč konjskih sil. Pri tem ne smemo pozabiti, da je Idrijca še ne raziskana in torej ni prišteta v zgornji račun. Izvedenci smatrajo, da se da iz Idrije dvigniti velika množina električnih sil. Če bi se vse vodne sile severnega dela dežele smotreno izkoristile, bi razpolagali približno s 75.000 konjskih sil. Velikopotezna izraba celokupnega vodovja Goriške bi pa dala deželi 100.000 konjskih sil.

Naša dežela razpolaga torej s petino vodnega bogastva Južne Tirolske. Vendar imajo naše vode

prednost, da se iz večine ne stekajo iz ledenikov, temveč iz izdatnega in stalno padajočega deževja. V naši deželi dežuje povprečno 125 dni na leto. Razen v mesecu januarju in avgustu, pada pri nas dež tekom celega leta v enakomernih presledkih, kar je za elektrifikacijo voda neizmerne važnosti. Toda tudi množina vodnih sil Goriške je za naše potrebe več kot zadostna. Če bi celoma izrabljali naše vodovje, bi ne vedeli kam z električno energijo. Razmahnil bi lahko domačo obrt in industrijo in oddajali električno silo še Trstu in Istri.

Največji odjemalec električne energije kažejo postati v bodočnosti železnice. Kajti elektrika je bolj po ceni in se je zlasti pri strmih progah zelo obnesla. Elektrifikacija železnic je Italiji naravnost življenjska potreba. Italija mora uvažati drag premog iz tujine, da vzdržuje svoj železniški promet. Ves njen prometni sistem je odvisen od inozemskih kapitalistov. Če bi Italija izkoristila do zadnjega svoje vodno bogastvo, bi se osamosvojila in prihranila letno na stotine milijonov.

To spoznanje je danes prodrlo na celi črti. V Italiji so že začeli z elektrifikacijo železniških prog. Električne železnice tečejo že iz Monze (milanska provinca) preko Lecca v Alpe, iz Milana v Porto Ceresio, iz Genove proti severu in proti zapadu. Električne železnice tečejo tudi že ob obali Ligurskega zaliva ter iz Torina do mesta Rivarola. Leta 1921 je bilo v Italiji elektrificiranih 454 km železniške proge. Približno 400 km novih prog bo v doglednem času v električnem obratu. Gibanje za elektrifikacijo neprestano raste in ni dvoma, da bo električna sila vzdrževala še časoma večino železniškega prometa. Strokovnjaki trde, da bi se dalo 4000 km brez težave v 20 letih elektrificirati. Če upoštevamo, da štejejo vse italijanske proge skupaj 13.000 km, bi se oprostila s tem tretjina vsega železniškega prometa Italije od inozemskih podjetnikov.

Tudi železniške proge, ki gredo preko goriške dežele, so postavljene v načrt elektrifikacije. (L'esportazione VIII letnik št. 18.) O železnici, ki naj bi šla iz Sv. Lucije preko Kobarida v Trbiž, se je že razpravljalo, da bi se morala s pomočjo naših vodnih sil elektrificirati. Če bi se ta misel uresničila in bi se vrhu tega potegnila prepotrebna proga Idrija-Sv. Lucija, bi bile vse električne naprave naše dežele finančno krite. Dohodki, ki bi jih prejemale dežela od železniške uprave, bi zadostovali za vzdrževanje celokupnega obrata in za odplačevanje ustanovnega kapitala. Iz tega sledi, da bi bila vsa ostala energija za našo deželo brezplačna. Če bi hotela, bi mogla dajati dežela ljudstvu električno silo zastonj, naša

domača obrt in industrija bi mogla obratovati in se razvijati, ne da bi plačala za električno energijo niti vinarja. Če bi pa dežela ne oddajala ljudstvu elektrike zaštonj, bi se njeni dohodki tako zvišali, da bi se finančno popolnoma prerodila.

Neznosna davčna bremena bi se dvignila od ramen delovnega ljudstva. Vse naše občine bi zadihale bolj svobodno življenje.

Deželi sami bi pa ne bilo več potrebno, da berači okoli vlad za miloščine, temveč bi se iz lastne moči držala pokoncu. Osvobodila bi se ponižujočega vladnega varuštva in z bogatejšimi sredstvi bi bila gospodarska, socialna in kulturna politika v naši deželi šele resnično mogoča. **Šele tedaj bi dobila samouprava naše dežele svoj pomen in svojo pravo vrednost.**

Neizmerna važnost naših vodnih sil je torej očita. Vse to naše bogastvo mečemo danes v morje, toda v njem leži zakopan ves gospodarski in kulturni

napredek dežele, vsa prihodnost naše avtonomije, bodoča usoda našega ljudstva.

Te naše vode nam hoče ugrabiti trop tujih kapitalistov. Kar petero kapitalističnih družb se je vrglo v boj proti deželi. Predrzní špekulantje so vložili svoje vloge pri »Višjem vodnem svetu« v Rimu.

Zaupajoč v svoj kapital mislijo, da se jim bo posrečilo zlomiti s pomočjo vlade tilnik naši deželi. Vlada premišluje in se ne more odločiti, komu bi dala koncesijo. Ona ugiba, ali bi izročila imetje našega ljudstva krdelu kapitalističnih izkoriščevalcev, ali bi ga prepustila lastniku. To obnašanje vlade je največje zasramovanje, ki ga je kedaj doživela naša dežela.

Naše ljudstvo se bo znalo pred ropom, ki grozi, prav odločno in trdno braniti. Na shodih, ki se bodo vršili po celi deželi, bo vlada slišala odgovor, ki ji pristojta in pritiče.

Dr. E. Besednjak.

Čevljarska zadruga v Mirnu last celokupnega združništva.

Edino industrijsko združno podjetje na našem ozemlju, »Čevljarska zadruga v Mirnu«, je končno v letu 1921 preselila vse stroje, orodje in opravo iz begunstva, v katerem se je nahajala 6 let. V gospodarskem oziru bi imela zadruga večje ugodnosti, ako bi se za stalno naselila v Jugoslaviji, kjer ja industrija še nerazvita in kjer je odprt podjetjem te stroke obširen trg. Kljub temu so se člani zadruge odločili, da se podjetje posveti svojemu prvotnemu namenu t. j. nuditi miranskim čevljarjem zasluzka, ter našemu ljudstvu trpežno in solidno obuvalo. Danes je, kakor rečeno, tovarna Čevljarske zadruge v Mirnu popolnoma urejena. Zaloge, rezalnica, delavnica nadplato in pisarna se nahajajo v 50 m dolgi enonadstropni stavbi. Čevljarski stroji so postavljeni v dveh frontah v posebni 42 m dolgi pritlični strojni delavnici. Stroje goni poseben motor.

Napeljana je lastna električna razsvetljava. Vsi oddelki so opremljeni s potrebno opravo. Za stroje ima zadruga v zalogi vse potrebne rezervne dele in potrebščine za daljšo dobo. Za prevažanje surovin in izdelkov ima zadruga lasten kamijon. Zraven tega poseduje zadruga stroje za strojarstvo obrt.

Čevljarska zadruga v Mirnu se je prištevala dosedaj med takozvane »zaprte zadruge« t. j. produktivne zadruge z omejenim številom članov, zaposlujoč pretežno večino delavcev — nečlanov. Tak združni zistem se je izkazal kot nezdrav, ker bi vsled izumiranja in drugačnega odstopanja članov zadru-

ga v doglednem času prišla v roke par posameznikov in tako prenehala biti združno podjetje. Odbor »Goriške zveze« se je za to edino združno industrijsko podjetje zanimal posebno, ter se posvetoval, kako bi se ga stalno ohranilo našemu združništvu. Dosedanji člani Čevljarske zadruge so na željo zveze sklenili tako spremembo pravil, da se zadruga posploši, t. j. da se omogoči pristop nadaljnjih članov. Goriška zveza je odredila revizijo zadruge. Revizija, katari so se pritegnili izvedenci za stroje, stavbe, opravo, blago, i. t. d., je trajala nad tri tedne, ter ugotovila, da stoji zadruga na jako zdravi gospodarski podlagi. Dne 13. feb. t. l. se je vršil redni občni zbor zadruge, na katerem so se združna pravila tako spremenila, da morejo naše zadruge, članice »Goriške zveze«, brezpogojno postati članice Čevljarske zadruge, ako prijavijo svoj pristop. S tem činom je postavljen nov temeljnik v zgodovini združništva. V zadnjih časih se veliko razpravlja o socializaciji industrijskih podjetij. Po eni strani idealizem, po drugi dosedanje skušnje, so si včasih v nasprotju glede rešitve tega vprašanja. Tudi ako bi bilo vprašanje v tem oziru že rešeno, bi morali še dolgo čakati do vdejitve. Pri našem združništvu moramo biti o gospodarsko-socialnih vprašanjih na jasnem t. j. zavedati se moramo naših nalog za bodoči razvoj združništva, ter temu primerno zavzeti v raznih pagonah združništva svoje stališče. Stališče, ki ga je zavzel odbor »Goriške

zveze« glede produktivnih zadrug, ki strežejo s svojimi izdelki celokupnosti, je sad dolgotrajnega razmišljanja. Pri tem so sodelovali naši najboljši možje, ki se teoretično in praktično bavijo s socialno-gospodarskimi vprašanji.

Produktivno združništvo se — ne samo pri nas, ampak tudi drugod — ni moglo do danes dvigniti na ono stopnjo, kakor bi se lahko. Krivdo moramo pripisovati naši kapitalistični vzgoji. Kapitalizem se ni ohranil samo pri resničnem kapitalistu, ampak ga je v veliki meri opaziti tudi v nekapitalistih. Za povdaranjem socializma in komunizma se često skriva želja po kapitalizmu. Producent postane kapitalist skoro v vseh slučajih, ko se mu je posrečilo se osamosvojiti. Dokler je večje ali manjše industrijsko podjetje last ene osebe, je še zmožno v večji ali manjši meri streči njegovim kapitalističnim nagonom; ako je deset članov, gre težje in če je lastnikov več, še težje. Dosedanje skušnje dokazujejo, da se člani produktivnih zadrug ne zadovoljujejo s stalnim zaslužkom, ki jim ga zadruga nudi, ampak streme za kolikor mogoče velikim razdeljevanjem dobička. Zraven tega je tudi dokazano, da so po veliki meri člani manj produktivni, nego po zadrugah najeti delavci. To so razlogi, ki ovirajo razvoj produktivnih zadrug ter jih odtujujejo svojemu namenu.

Nepravilni so razlogi, ki se nanašajo na socializacijo, po kateri naj bi postali zaposleni delavci lastniki tovarne. Nekateri so mnenja, da kakor naj pripade zemlja kmetu, ki jo obdeluje, tako naj postane tovarniški delavec lastnik tovarne, v kateri dela. Po tem načelu bi moral postati bančni uradnik lastnik banke i. t. d. Prav je da je kmet lastnik zemlje, katero sam s svojo družino obdeluje, njemu

se pa da primerjati samo mali obrtnik, ki svojo obrt izvršuje z lastno družino ali pa s pomočniki, nikakor pa velika industrija. Banke, tovarne in sploh ustanove, ki služijo celokupnosti, pa naj bi bile v širšem ali omejenem pomenu besede skupna last. Po tem načelu bodi tovarna, ki izdeluje za človeško družbo neobhodno potrebne predmete, last te družbe, last konsumentov.

Naše združništvo se v zadnjem času jako lepo razvija. Velik del razvoja je seveda še pred nami. Upamo, da bode v doglednem času vsaka slovenska družina naše dežele član naše združne organizacije. Vsled tega je potrebno, da postanejo važni združni deli t. j. one združne ustanove, katere so odvisne od celokupnega združništva, tudi skupna last. Naše združništvo se na ta način osamosvoji pri dobavljanju potrebščin za svoje člane, po drugi strani se tem potom vzbudi zanimanje za domače izdelke.

Naše zadruge bodo dobile v naslednjih dneh poziv, da pristopijo kot članice k Čevljarski zadrugi v Mirnu, ter ob enem uvedejo preskrbovanje svojih članov z njenimi izdelki, ki se bodo naročali potom Zveze.

Goriški zvezi je bila ponovno po svojih članicah izražena želja, da centralizira blagovni promet. Kljub težkim razmeram je v tekočem letu napravila majhen korak na tem polju. Tem potom prihaja prvič pred svoje članice z pozivom, da se poslužujejo pravic, ki jih imajo po pravilih, t. j. oskrbovati svojim članom gospodarske in hišne potrebščine. Enemu predmetu se bode kasneje pridružil drugi in tako zraste iz gorčičnega zrna veliko drevo.

Načelstvo »Združne zveze« v Gorici.

Nekaj vzrokov svetovne gospodarske krize.

Države, ki so nastale po svetovni vojni in ki so bile pred vojno del drugih državnih organizmov, imajo najtežavnejše narodno-gospodarsko stališče, ki se najbolje kaže v valutni krizi držav, katere bomo v naslednjem omenili: Čehoslovaško, Nemško Avstrijo, Poljsko in Jugoslavijo.

Činitelji narodno-gospodarskega obstoja vsake države so več ali manj najvažnejši: trgovska bilanca (izvoz, uvoz), prevozna sredstva, obrestovanje kapitala naloženega v tujini, lega države oziroma njena zveza z morjem, državne meje, notranji položaj, narodno-gospodarska državna politika, tujski promet in prispevki, ki jih pošiljajo izseljenci v domovino.

Znano je vsakemu, da ima Čehoslovaška izborna industrijo ter bogate rudokope, predvsem že-

lezno rudo in premog. Izvoz sladkorja, sukna in platna, lesa, stekla in porcelana, vsakovrstnih strojev in industrijskih izdelkov je najboljšje jamstvo, da bo izvoz izenačil uvoz ali ga celo prekašal. Lega države je v narodnogospodarskem pogledu izborna, ne toliko v političnem: v sredini Evrope z gostoprepreženim centralnim železniškim sistemom in z bogatim parkom lokomotiv in vozov. Edino kar Čehi težko pogrešajo je dohod k morju, ki bi republiko vezal direktno z vsemi deli sveta. To odvisnost občutijo Čehi že sedaj in si hočejo s čudovito inicijativo pomagati na vse načine. Tako se na pr. govori o ustanovitvi čehoslovaškega »Lloyda« v najbližji bodočnosti. Za sedaj imajo Čehi le en parobrod. Omeniti je treba tudi, da je pedonavska luka Bratislava velikega pomena za

Čehoslovaško, ker jo veže ta luka direktno z Jugoslavijo, Rumunijo in Bulgarijo. — Problem državnih mej je za mlado republiko najtežavnejši: nemški element objema Česko, na njenih državnih mejah prebivajo skoro le Nemci, Slovaška je strateško izpostavljena, vse to tvori problem, ki ga bo moral vznajni Čeh reševati v prihodnjih desetletjih. Notranji položaj je dober in se utrjuje od dne do dne; jedro države tvori češki narod, čigar vzgledni patriotizem, požrtvovalnost, marljivost, vztrajnost in praktični duh bo premagal vse težkoče.

Najboljši dokaz življenske sile te države je njena valuta, ki je že prebolela najhujšo krizo, ki ni več izpostavljena vsem špekulativnim udarcem in ki se bliža stabiliziranju.

Nemška Avstrija je država »sans raison d'être« brez pravice do obstoja. Avstro-Ogrsko je vojna razbila, jedro nemškega življa je bilo treba nekem »stlačiti«. Dalekovidni Aaglež bi ne imel nobenega ugovora proti logični združitvi Nemške Avstrije z Nemčijo, ali na ta način bi se Nemčija povečala za velik teritorij s 7 milijoni prebivalcev, kar ni bilo seveda prav Franciji, ki je zahtevala in dosegla, da obstoja samostojna država Nemška Avstrija. Ta revna država preživlja od svojih 7 milj. državljanov komaj 3, vse njene dežele morajo uvažati živila razun Gornje Avstrije, a njena glava Dunaj je ogromna vodena glava na tem šibkem telesu. Dunaj se da primerjati z aristokratom, ki je zapravil vse svoje ogromno premoženje in mu je ostala le velika palača z vsem služabništvom. Zadolžena, siromašna in ponižana Nemška Avstrija je izročena

na milost in nemilost vsem špekulativnim manijam vseh javnih in tajnih borz. Jedino »rešilno« sredstvo za to državo je bilo dosedaj blazno tiskanje milijard bankovcev. Ljudstvo je sicer marljivo in vztrajno, ali kaj pomaga to, če se ne more preživljati in če je industrija odvisna izključno le od inozemstva, od tuje milosti in nemilosti. Ako ne pride izdatna pomoč od zunaj in ako ne rešijo ugodne trgovske pogodbe industrijo iz zagate, je ta država prepuščena obupu in poginu.

Po vseh nesrečah je ponosna Poljska zopet vstala. Ali človek bi se kar za glavo prijel, ko vidi, da je valuta te države, poljska marka nižja od kurza — nemškoavstrijske krone. Nešteti so vzroki obupnega stanja poljske valute. Predvsem je ta država v vojni strahovito trpela, nadalje bo treba še desetletja, predno se ustanovijo kolikor toliko dobre prometne razmere. Država ima sicer dohod k morju, ali za sedaj le na papirju. Izvoz je malenkosten, inozemstvo zahteva na drugi strani za uvoz vse mogoče garancije in izsesava s tem inozemski kapital kri poljskemu narodu. Meje na vzhodu niso še določene in država je izpostavljena sfingi Rusiji. Militarizem se je razpasel na Poljskem, nad poljedelci šviga še vedno svoj bič šlahčič, a največja kuga in nesreča Poljske je poljski čifut. Ta golazen ima vso trgovino in bogato industrijo v rokah, vsaka vas in vsako mesto dolguje čifutu desetino za obleko in živež, za žganje in orodje. — Poljskemu orlu pulijo peresa na vseh koncih in krajih, kdaž pride čas, ko se bo dvignil v višave?

Narodnogospodarski položaj Jugoslavije in valutna kriza te države sta tako zanimiva problema, da jih bom skušal rešiti prihodnjic v posebnem članku.

Podružnice Kmetijske družbe.

Pred in med vojno je bilo v slovenskih pokrajinah, ki so pripadle kraljevini Italiji mnogo podružnic Kranjske Kmetijske družbe s sedežem v Ljubljani. Vsled spremenjenih političnih razmer so ostale te kmetijske organizacije, ki so storile zelo mnogo za povzdigo kmetijstva, brez notranje vezi in vodstva, ker so bile odtrgane od svoje matice, ki je ostala v Ljubljani.

Danes so razmere take, da nujno zahtevajo trdno in močno organizacijo celotnega delovnega ljudstva, posebno pa kmetijskega sloja. Brez močne gospodarske in stanovske organizacije, ki bo skrbelo tudi za strokovno izobrazbo kmetijskega stanu, bo njegov obstoj v teh krajih negotov in slučaj, da kmetovalci prodajajo svoja posestva in se izseljujejo, se bodo množili od dne do dne.

K zgradbi močne organizacije morejo mnogo pomoči bivše podružnice Kmetijske družbe, ki so bile neke majhne blagovne zadrage posebne vrste. Neobhodno je, da se že obstoječe poživijo, kar bo mogoče v obliki pravih majhnih blagovnih zadrug ali kmetijskih društev. Delovanje teh zadrug ali društev bi bilo isto kot je bilo prej, to je, oskrbovanje članov z različnimi kmetijskimi potrebščinami, ki se jih ne dobi pri podeželskih trgovcih. Ti predmeti bi bili predvsem: žveplo, modra galica, umetna gnojila, semena, močna krmila in druge slične potrebščine.

Podružnice Kmetijske družbe so bile centralizirane v Ljubljani in so vsled tega že precej navedene na centralistično upravo. Taka uprava ima svoje dobre in slabe strani, a izgleda, da je ni boljše za

majhne gospodarske organizacije, ki morajo iskati opore v trdni zvezi, ker drugače jih konkurenčni boj gotovo uniči; poleg tega obstoji tudi nevarnost, da zavlada pri vodstvu brezbržnost, ki tudi večkrat povzroči propad mnogo obetajočih organizacij.

Za centralizacijo je potrebna centrala. Ustanavljanje centralnih organizacij je vedno združeno z velikimi težkočami, posebno pa še v taki nevrejenh razmerah kot so današnje. Vsled tega je najbolje, da se naslonijo vse podružnice Kmetijske družbe na že obstoječo organizacijo, ki se peča z

dobavljanjem predmetov, ki spadajo v delokrog Kmetijskih podružnic. Taka organizacija je danes v celi Julijski Benečiji samo ena, in sicer Kmetijska zadruga v Trstu, ki ima že precej podružnic in tudi ves aparat, ki je potreben za razsežno zadržno organizacijo, katero zalaga stalno s potrebnim blagom in ki skrbi za strokovno izobrazbo svojih članov.

Kazalo bi, da se zglasijo vse bivše podružnice Kmetijske družbe pri Kmetijski zadrugi v Trstu ali pa pri piscu teh vrst na isti naslov.

ing. Josip Rustja.

„Knjigovodski tečaj.“

Na moje vabilo v 2. številki »Gospodarskega lista« se je odzvalo nepričakovano veliko število interesentov za knjigovodski tečaj. Ker je število neomejeno, vabim vse one, ki se znabiti želijo še vdeležiti tega tečaja, naj prijavijo svoj pristop na »Goriško zvezo« ali na upravo »Gospodarskega lista«.

Sedaj pa k predmetu.

O važnosti knjigovodstva napišem le par stavkov. Če je že za poedinega lastnika podjetja predpogoj razvoja dobro urejeno knjigovodstvo, kaj naj potem rečem o denarnem zavodu, ki ima toliko lastnikov, kolikor šteje članov. Pri denarnem zavodu, ki mora polagati račune po eni strani svojim lastnim članom, po drugi strani pa davčnim, političnim in revizijskim oblastem, mora biti knjigovodstvo brezhibno. Kakor se je pa treba vsake, tudi najpriprostejše obrti še-le priučiti, tako se je treba priučiti tudi knjigovodstva. Naj nihče ne misli, da zadostujejo za knjigovodstvo že same tiskovine in da je lahko knjigovodja vsak, ki je dovršil par razredov srednjih ali drugih šol. Jaz rečem, da tak lahko postane knjigovodja, toda še-le tedaj, ko se je seznanil z vsemi potrebnimi pojmi knjigovodstva.

Po določenih načelih urejeno zapisovanje poslovnih dogodkov imenujemo knjigovodstvo.

Kako naj si to zapisovanje uredimo, kako naj si je razvrstimo, da nam bo ob zaključku leta — ali tudi kadar-koli med letom — pokazalo, ali smo gospodarsko napredovali ali nazadovali, to dokazati, dragi slušatelj knjigovodskega tečaja, je moj namen, je moja dolžnost, katero moram in hočem kar najvestneje izpolniti.

Predpostavljaj si, dragi učenec, da se je po prizadevanju za gospodarstvo in štedenje vnetih rodoljubov ustanovila

»Hranilnica in posojilnica v Trziču, registrovana zadruga z neomejeno zavezo«.

Pred par dnevi so prejeli člani prvega načelstva sklep, glasom katerega je bil vpisan zavod in njegova pravila v zadržni register.

S poslovanjem prične 1. januarja t. l.

Ti, dragi učenec, si bil nameščen pri tem zavodu kot knjigovodja. S 1. januarjem t. l. si nastopil svojo službo.

Nabaviti moraš predvsem potrebne poslovne knjige.

Ker je zavod že priglasil svoj pristop h »Goriški zvezi«, mu bo le-ta priskrbela vse potrebne tiskovine in poslovne knjige.

Za knjigovodstvo se bodo vporabljale te-le knjige:

1. Imenik članov.
2. Blagajniški dnevnik z razdelnikom za prejemke.
3. Blagajniški dnevnik z razdelnikom za izdatke.
4. Knjiga za deleže.
5. Knjiga za hranilne vloge.
6. Knjiga za posojila.
7. Knjiga za tekoče račune.
8. Kazalo h knjigi deležev.
9. Kazalo h knjigi hranilnih vlog.
10. Kazalo h knjigi posojil.
11. Kazalo porokov.

Prihodnja številka »Gospodarskega lista« pri- nese opis in vzorce knjig.

A. Bajec.

Širite Gospodarski List

Kmetijski vestnik.

NAŠA VPREŽNA ŽIVINA.

Razun konj rabimo na kmetijah za vprego tudi govejo živino. Ali je bolj primerno rabiti za vprego konje ali vole, oziroma krave, je odvisno od posestva in njegovega obsega, od cestnih razmer dotične pokrajine, od cene vprežne živine in krme. Konji delajo bolj hitro in so vztrajnejši od volov in krav. So tudi boljši od volov za dela, ki naj se izvršijo hitro, kakor za setev s stroji, za brananje na težkih zemljah in za dovažanje poljskih pridelkov. Ravnotako so konji boljši, kjer se mora opravljati vožnje za druge, kjer so oddaljena zemljišča in slabe poti. Kdor ima skozi celo leto zadosti dela za svoje konje in si zasluži z njimi še lahko kaj po strani, naj le rabi konje.

Nasprotno je pa za manjšega in srednjega posestnika, ki naj obdeluje le lastno posestvo, bolje, ako rabi za vprego govejo živino. Voli so ceneji kot konji, stroški za opravo in krmo so manjši in goveji gnoj je tudi boljši od konjskega. Voli so manj podvrženi boleznim kakor konji; tudi se reši pri težkih poškodbah, kakor zlomljenju noge itd., z zakolom v sili pri volu več nego pri konju. Kar smo rekli tu o volih, velja tudi o kravah.

Na srednje - velikih in velikih posestvih se da jo pri pravi razdelitvi dela dobro rabiti konji in voli. Velike važnosti je tu posebno izbira živali, njih prava raba in oskrbovanje. Konje moremo rabiti od tretjega leta naprej za lahka kmetijska dela, pri čemur jih pa moramo primerno dobro krmiti; za težka dela jih smemo rabiti šele s petim letom. Vole moremo vpreči z dvema letoma; najbolj sposobni za vprego so pa od 4. do 8. leta. Tudi biki moremo rabiti za lahka dela. Dokazano je, da ostanejo biki, ki jih vpregamo za lahka dela, dlje časa sposobni za plemenitev.

Na malih posestvih se priporoča vpregati krave. Pri malo napornem delu, dobrem krmljenju in oskrbovanju, se mlečnost malo zmanjša, navadno le za 15 odstotkov. Ako mogoče, naj delajo krave le po pol dneva. Brejih krav ne smemo vpregati v zadnjem času nosečnosti v voz in tudi pri oranju moramo ravnati z njimi previdno.

Živino moramo privaditi na vprego z ljubeznijo, potrpežljivostjo in vztrajnostjo. Živina, ki se z njo surovo ravna, se privadi na različne razvade. Ogihati se moramo vsakega preobkladanja mladih, pa tudi starejših, že popolnoma razvitih živali. V nasprotnem slučaju trpi živina škodo in postane uporna in hudomušna. Enako škoduje tudi brezpotrebno

pretepanje in vznemirjanje živine. Krmiti in oskrbovati moramo živino skrbno in delu primerno. Živini moramo privoščiti potreben počitek, ne le po noči marveč tudi po glavnem krmljenju. Posebno goveji živini moramo pustiti čas za prebavljanje. Ne vpregajmo prežvekovalcev ob hudi vročini in ob hudem mrazu. Skrbimo za dobro in pravočasno podkovanje konj in volov. Pri napornem delu pokladajmo živini krmo, ki ima v sebi mnogo beljakovin.

Vole in krave vpregamo v jarem ali v komat. V dvojnem jarmu se živina preveč muči. Dobro primerjen komat je odločno najboljši in najpripravnejši način vprege. S premakljivim komatom, ki se v novejšem času rabi za vole in ki sloni le na plečah, se najboljšje izkoristijo moči vprežne živine. V polovičnih jarmih se giba živina bolj prosto, se malo muči in more opraviti več dela kakor v dvojnem jarmu.

M. K.

UPORABLJAJTE ČILSKI SOLITER!

Vsled hude suše v jeseni in zgodnji zimi so vsa zimska žita znatno zaostala v razvoju. Njihova larva je tudi slaba; vsa so nekam belušasta, namesto da bi bila temnozeleni kot morajo biti žita; ki so zdrava in se normalno razvijajo. Ako žito v svoji mladosti hira, ne more dati povoljne žetve. Vsled tega morajo vsi oni, ki hočejo imeti kolikor toliko dobro žetev, tem zaostalim žitom pomagati. To je mogoče z navrhnim gnojenjem s čilskim soliterom.

Navrhno gnojenje je ono, pri katerem se gnojilo ne da pri setvi, temveč tedaj, ko je rastlina že izšla.

Kaj je čilski soliter? Čilski soliter je bela sol, podobna kuhinjski soli. Dobavlja se iz južnoameriške države Čile in se vsled tega imenuje čilski. Soliter se pa imenuje ta sol vsled tega, ker je sol soliterne kisline. Soliterna kislina je tekočina; zmes vode s dušikom, ki je vsem rastlinam neobhodno potreben, kajti brez njega bi ne bilo sploh nobene žive stvari.

Ker se mora čilski soliter uvažati v Italijo iz države, ki ima boljšo valuto kot Italija, je seveda precej drag in se mora z njim pravilno ravnati, da se ima od njega kolikor mogoče največjo korist. Hraniti se ga ne sme na vlažnem prostoru, ker zelo rad vsrkava vlago in vsled tega kameni. Na vlažnem prostoru se ga tudi mnogo raztopi in na ta način mnogo zgubi. Trosimo ga, kot že omenjeno

kot navrhno gnojilo, to pa vsled tega, ker je zelo lahko raztoplivo ter pride rastlinam takoj v korist. Ako pustimo polje, kamor smo potrosili čilski soliter dolgo časa neposejano, tedaj se ta hitro raztopi in deževnica ga izpere v nižje zemeljske plasti, tako da rastlinam ne pride več v prid.

Čilskega solitra se uporablja splošno malo in sicer na 100 štirjaških metrov največ 2 kg. Ta količina je za naše razmere previsoka in svetujem največ 1½ kg. Dobro gnojilo je čilski soliter predvsem za one rastline, katerih glavni prihod tvorijo njih nadzemeljski deli, predvsem listi (salata, spinacija, radič, žita, zelje). Ne potrebujejo pa tega gnojila stročnice (detelja, grah, fižol in druga).

Zaostalim žitom bomo pomagali na ta način, da potrosimo po že rastočem žitu 1—1½ kg čilskega solitra na 100 štirjaških metrov. Te količine ne potrosimo na enkrat, temveč v dveh polovicah. Prvo polovico potrosimo takoj v zgodnji spomladi, ko se zbude rastline iz zimskega spanja, drugo polovico pa tedaj, ko se pokažejo na žitu prvi klasi. Kmalu po tnosanju bomo opazili, da rastline menjajo barvo, ter postanejo temno - zelene, kar je ravno znak, da so zdrave in v normalnem razvoju.

Pred uporabo čilskega solitra moramo istega zdrobiti. Najbolje je, da položimo desko, na njo razprostremo čilski soliter in udarjamo po njem s polenom ali pa kakšnim lesenim batom. Ko je dovoljno razdrobljen (kakor drobna kuhinjska sol) ga raztrosimo.

Rustja.

SUPERFOSFAT.

Superfosfat je pri našem ljudstvu v Julijski Krajini še zelo malo znano, umetno gnojilo, prihaja pa dan za dnem do večje veljave. Naši ljudje poznajo Tomaževa žlindra, katero so pred vojno mnogo uporabljali, mogli bi skoro reči, katero so pred vojno skoro izključno uporabljali. Tomaževa žlindra je za naše kraje bolj pripravno umetno gnojilo, kakor superfosfat, ker vsebuje poleg fosforne kisline precej apnenca, katerega rastline istotako potrebujejo za graditev svojega telesa. Naši kraji so zelo bogati na apnencu, ker so skoro vsi naši hribi iz apnenca, vendar pa je naša zemlja na rastlinam dostopnem apnencu zelo uboga, ker je deževnica lahko raztoplivo apnenec izprala v spodnje zemeljske plasti in je ostal v vrlnih plasteh le težko raztoplivo.

Fosforna kislina je ena izmed štirih najvažnejših snovi, ki so potrebne rastlinam/ako hočejo dobro uspevati. Te štiri važne snovi so: kali, dušik, fos-

forna kislina in apnenec. Manj važne, pa vendar neobhodno potrebne snovi so še nekatere druge, ki se pa nahajajo v zemlji skoro vedno v zadostni množini in ni potrebno z njimi gnojiti.

Kot omenjeno vsebuje Tomaževa žlindra poleg fosforne kisline tudi nekaj apnenca, superfosfat pa vsebuje le fosforno kislino. Kot fosforno gnojilo je superfosfat več vreden kot Tomaževa žlindra, ker je fosforna kislina v superfosfatu lahko raztopliva, dočim se ona v Tomaževi žlindri težko raztopi; odtod izvira mnenje našega ljudstva, da deluje Tomaževa žlindra skozi sedem let. Lahko raztopliva fosforna kislina je posebno važna za taka leta, kot je letošnje, ko nedostaja domačega gnoja in je zemlja vendar treba gnojiti. V Italiji pa moramo računati tudi z dejstvom, da Tomaževa žlindra ni, dočim je superfosfata na izbero. Tomaževa žlindra se mora uvažati iz Nemčije ali Francije, kjer je pa tudi nimajo dovolj in je precej draga, za naše razmere predraga, posebno, ko imamo na razpolago dovoljno superfosfata, ki ni ravno predrag, ako računamo, da je mnogo cenejši od sena, dočim je bil pred vojno precej dražji kot seno.

Kako uporabljamo superfosfat? Superfosfat je temnosiv prah, ki razjeda vreče, vsled česar ga je najbolje uporabiti takoj po dobavi. Trositi ga moremo v jeseni in spomladi. Ako ga damo na njive, tedaj ga trosimo in pobranimo, bolje podorjemo nekaj dni prej, predno sejemo. Za vsa umetna gnojila velja, da jih trosimo v tistem vremenu, ko ni vetra, da jih veter ne raznaša, in ne škodujejo tako očem in dihalom. Isto velja za superfosfat.

Ker je superfosfat lahko raztoplivo in izda največ prvo leto, ga ne bomo trosili mnogo. Za skoro vse rastline velja načelo, da se jim ga da na površino od 100 štirjaških metrov 2—2½ kg. Cena superfosfatu je okoli 39 do 43 lir za 100 kg franko postaja Julijske Krajine. Superfosfat vsebuje navadno od 15—18% fosforne kisline, kar pomeni, da se nahaja v vreči od 100 kg superfosfata 15—18 kg čiste fosforne kisline.

Rustja.

O OREHU.

Orehov je vedno manj. Vzrok tega izumiranja v prvi vrsti je njihov izvrstni, od mizarjev, kolarjev in puškarjev tako zaželeni les. Zlasti zadnji so v svetovni vojni rabili velikanske množine tega lesu za izdelovanje puškinih kopit, zato je tisočim in tisočim orehom - orjakom zapela smrtno pesem. Zato je naše pokolenje dolžno, da skrbi za zopetno pomnožitev tega prvovrstnega drevesa.

Prvotni orehov dom je Azija in sicer Perzija ter Himalajsko pogorje, ki je poznano radi svojih najvišjih gor na svetu. Odtod se je razširil po zmer-

nem pasu svetovne oble, tako v Evropi, kakor zadnje čase tudi v Ameriki in tu največ na zapadni kalifornijski obali, kjer se je pridružil tam domačemu, njemu sorodnemu drevesu, imenovanemu pekanski oreh (*Hicoria pecan*).

Oreh ima kaj čuden cvet in ker je njegov ustroj le malokomu poznan, ga hočem na kratko opisati. Oreh ima, podobno leski, dvoje vrste cvetov — ene ženske in druge moške. Zadnji so dobrovidni in tvorijo združeni v velikem številu grozdek, ki ga imenujemo mačico. Če to mačico dobro stresemo, se pokadi iz nje prah. Ta prah je potreben za oplojenje ženskih cvetov, ki stoje zbrani navadno v številu od 1—5 v pazduhah komaj poganjajočega perja. Ti ženski cvetovi so komaj vidni in so veliki kot grašje zrno, iz katerega moli mali vejčasti pestič. Brazda tega pestiča je nekoliko lepilna in cvetni prah se kaj rad nanjo prilepi. Odtod požene prah tanko nit v plodnico in cvet je oplojen. Brez te oploditve oreh ne rodi. Zato je razumljivo, da v letih, kadar še pred oploditvijo ožge slana mačice, ali pa dolgotrajno deževje za časa cvetenja ne dopušča razpršenja cvetnega prahu, ostane oreh jalov. Iz tega sledi ta-le praktični nauk: Ne sadi oreha na slani podvrženih legah; torej ne v nižavi in v zaprtih kotlinah, ampak rajše v bolj položnih rebrih, kjer navadno ni poznih slan.

Oreh ljubi težko ilovnato zemljo, četudi je kamenita. Čembolj je zemlja težka in kamenita, tem boljši je potem les.

Oreh pomnožujemo s semenom in sicer v drevesnici, ali pa na stalno mesto. Kadar vsejemo oreh na stalno mesto, postopamo tako-le:

Prvo izkopljemo kakih 30 cm globoko jamo. Nato vsadimo s špičastim koncem navzdol tri orehe v njo in jih pokrijemo z dobro črno zemljo in sicer ne vrhoma, pač pa v podobi skled, da se lahko nabira deževnica. V to skledo denemo nekoliko listja. To setev vršimo takoj po dozoritvi orehov, ker je bolje, da jih sejemo sveže in ne suhe. Ako so vsi trije orehi izklili, odstranimo v drugem letu dva in sicer previdno, da ne poškodujemo onega, katerega hočemo pustiti. Ta setev na stalno mesto je bolj priporočljiva kot setev v drevesnico.

Kako pa postopamo pri saditvi mladih orehov iz drevesnice ali pa pri presaditvi samosevcev? Te sadimo kakor druga sadna drevesca, samo paziti moramo, da nam ostanejo korenike nepoškodovane in če smo kateno pri izkopanju potrgali, ne smemo pozabiti nastalo rano z nožem zgladiti. Tudi moramo gledati na to, da čim manj obrežemo krošnjo, ker oreh težko prenaša režnjo, zlasti ne od jeseni do spomladi. Zato tudi obrezujemo orehe poleti

in sicer najbolje v mesecu juniju. Tedaj se prizadete rane najlažje zacelijo. Pri pomlajenju ostarelih orehov moramo vse od žage nastale rane zgladiti z nožem.

Kakšne koristi nam daje oreh? Oreh začne roditi v desetem letu svoje starosti in doseže v tridesetem letu svoj povprečni letni pridelek od 50 kg. orehov. Glede lesu, računamo povprečno, da do 60 letno drevo 0.6 fm lesa za mizarško obrt in 2 fm lesu za gorivo.

Orehov imamo glavno dvoje vrst in sicer s tenko in z debelo lupino. Orehi s tenko lupino so debelejši, oni z debelo in trdo so pa drobnejši, toda mnogo bolj okusni, kot prvi. Oreh dozori takrat, ko sam izpade iz zelene luščine. Takrat naj se tudi začne s pobiranjem. Kjer je le mogoče, naj se klatenje opusti in naj se le dnevno odpadle orehe pobira. Na ta način se očuva drevo in se dobi tudi boljši pridelek, ker so taki orehi bolj zreli. Žalibog je ta način pobiranja radi tatvine le malokje mogoč. Zlasti je oreh mikav za mladino in tudi venica in polh ga kaj rada obiskujeta.

Konečno hočemo še omeniti, da je najboljša sušiti orehe na solncu in ne na peči, ker orehi sušeni napeči, dobijo žark (žaltov) okus. Orehe hranimo najbolje v podstrešju. Na Vipavskem pletejo za orehe posebne vrste okroglih košev, imenovanih štulce. Ti »štulci« so zelo pripravi in praktični, ker dopuščajo zrak do orehov. Tem »štulcem« zapletejo, ko jih napolnijo, še eno malo odprtino, da otroci ne morejo do orehov. Šele za Miklavža, ali za Božične in Velikonočne praznike jih odprejo na veselje malih in odraslih, ker vse se veseli lepo dišečih orehovih potic.

Just Ušaj dež. uradnik.

—0—

Svilopreja. Murvini nasadi in z njimi združeno gojenje sviloprejk je v Italiji na splošno zelo nadovalo, posebno v Lombardiji. Še najbolje se drži Benečija. Sviloprejestvo je bilo pred leti tudi v naši deželi zelo razvito. Starejši kmetovalci se še spominjajo na dvojne drevorede murv ob vseh cestah, na »kavalirje« in »krave«, na »galeto« in goriški ter korminski trg, na lese in »pecone«, na tvrde Marizza, Bombig, Orzan. Prišla je potem japonska in holandska konkurenca in sviloprejestvo je v naši deželi začelo propadati.

Sosvet za trtorejo in vinarstvo v poljedelskem ministerstvu v Rimu. Na pobudo ministra Maurija, ki se je že mudil v Gorici in Idriji, se ima ustanoviti posebna posvetovalna komisija, ki se bo pečela z vsemi panogami vinarstva v italijanski kraljevini.

Zadružni glasnik.

Važno!

Še vedno se dogaja, da prihajajo k naši blagajni voditelji zadrug po denar, ne da bi se izkazali s pravnimi nakaznicami.

Zato opozarjamo vse brez izjeme, da ima Zvezin blagajničar strikten in strog ukaz, da ne sme izplačati denarja **nikomur**, ako ne prinese pravilno podpečatene in po **dveh** članih načelstva podpisane nakaznice! Držimo se zadružnih pravil, da se izognemo nepotrebnih sitnosti in potov!

Načelstvo Zadružne zveze v Gorici.

Članom, podružnicam, zadrugam. Semena: Na razpolago je večja količina semen krmilne pese Mannut à 4.50 in Eckendorf à 5.— L. Dobijo se tudi vsa druga semena po najnižjih cenah.

Sadna drevesca izbornih jabolk, hrušk, marelic itd. po ceni 6 do 9 L po komadu franko na še skladišče. Pri naročilih sporočiti ali se hoče zgodnje, jesenske ali zimske.

Semenskega krompirja je še nekoliko na razpolago.

Seno à 59 in detelja à 62 franko vsak kolodvor Julijske Benečije pri naročilih nad 60 q. Krma je zajamčeno dobra.

Umetna gnojila so vedno vsa na razpolago.

Na modro galico in žveplo se sprejemajo naročila.

Sezamove tropine in druga krmila na debelo in drobno.

Kmetijska zadruga v Trstu.

VINARSKE ZADRUGE.

Vsled pomanjkanja dohodkov in zaslužkov, posebnost v Trstu in drugih večjih krajih Julijske Benečije, se iztoči danes po gostilnah mnogo manj vina, kot lansko leto ali pa pred vojno. Nove politične razmere so prinesle s seboj tudi pojav, da prihaja na naš trg vino iz takih pokrajin, katerih vinski pridelek ni prej igral na našem trgu nobene vloge. Splošno pomanjkanje denarja, ki vlada med našim ljudstvom, pa tudi drugod, sili naše vinorejce, da ponujajo svoja vina. Izvoz vina v tuje države je zabranjen ali otežkočen vsled nizke valute in visokih uvoznih carin nekaterih držav, ki bi prišle predvsem v poštev. — To so glavni vzroki vinske krize.

Današnje mrtvo stanje vinske kupčije bo po vsej priliki trajalo še precej časa, mogoče še nekoliko let in sicer do tedaj, dokler ne bo ves svet

enotna gospodarska enota in dokler se ne bo blago izmenjavalo po celem svetu, kakor se je pred vojno. Je še mnogo držav, ki nimajo dovolj vina za svoj konsum. Te države bi bile predvsem: Čehoslovaška, Poljska, Rusija, pa tudi Nemčija, ki je izgubila z verzejsko pogodbo najvinorodnejše pokrajine. V te države se bo vino gotovo izvažalo v večjih količinah, toda prej bo morala Evropa preboleti gospodarsko krizo, v kateri se danes nahaja.

Ako se bo moglo izvažati vino iz Italije, je vprašanje, kdo bo izvažal? Izvažale bodo predvsem tvrdke, ki imajo velike kleti, in ki morejo rezati različna vina in ustvarjati tako enotne tipe. Takih velikih tvrdk je v Italiji mnogo in vsled tega se morajo naši vinorejci pripravljati že danes, da bodo mogli tudi oni stopiti v krog onih, ki bodo izvažali. V tem oziru morajo ustvariti iste predpogoje: velike kleti. To se da pri današnjih razmerah edino potom vinar-skih zadrug.

Vinarske zadruge so potrebne; o tem je že vsakdo prepričan. Koliko dobrega vina leži v kletih naših vinorejcev in koliko ničvrednih mešanic se pije in popije po naših gostilnah. To se bo moralo temeljito spremeniti v korist pivcev in vinorejcev. Vinarske zadruge pa niso potrebne iz zgolj trgovskega oziroma zadružnega stališča, temveč tudi iz strokovnega. Naši kmetovalci so sicer dobri vinorejci, a zelo slabi kletarji. Tega navadno niso sami krivi, temveč gospodarske razmere, v katerih se nahajajo. Navaden kmet si težko nabavi potrebne predmete, ki jih zahteva umno kletarstvo, zato je naš vinorejec prisiljen tako kletariti kot je kletaril njegov oče, ded in praded. Vinorejcem je večkrat vino v kleti v veliko skrb: da se pokvari, skisa, prepušča sod itd. Vseh teh skrbi je vinorejec rešen, ko nima več vina pod streho. Iz vidika ne smemo izpustiti tugo-gospodarskega in moralnega dejstva, da spije kmet, ko ima prazno klet, manj vina, kot tedaj, ko ima v kleti ves svoj pridelek.

Ustanavljanje vinar-skih zadrug je danes zvezano z različnimi težkočami: pomanjkanje požrtvovalnosti, nezaupanje, pičlost denarnih sredstev, drag in težaven kredit, pomanjkanje dobrih kletarjev in večjih poslovdij.

Požrtvovalnosti je danes malo. To se opaža pri vsakem koraku. Vsak hoče imeti svoje delo takoj poplačano in vsakdo gleda na svoj dobiček. To in splošno nezaupanje je plod vojne. Danes ne smemo misliti samo na to, kako bomo sezidali razdrte hiše in popravili razorana polja, temveč tudi kako bomo zacelili duševne in srčne rane. V tem oziru manjka predvsem socialne vzgoje, a ne samo posamezni-

kom, temveč narodu kot celoti. Toda to je vprašanje, s katerim naj se bavijo v to poklicani krogi.

Materijalna požrtvovalnost je danes težavna, ker primanjkuje denarnih sredstev, zato je veljavno za vinarske zadrug vprašanje kredita. Vinarske zadrug rabijo mnogo več inventarja kot druge združne organizacije. Za redno poslovanje so potrebni sodi in drugi kletarski inventar. Vinarske zadrug brez velike združne kleti si je tudi težko misliti, posebno take, ki bi v redu poslovala. V poštev pride tudi vprašanje kapitala za sprejemanje vina od članov, kajti vinorejcu se mora nekaj dati na račun oddanega vina. Za vse to je potreba kapital.

Kje ga dobiti? V tem oziru bi morala iti na roko na vsak način država ali pa oni zavodi, ki imajo to nalogo in ki so od države v ta namen podpirani. En tak zavod je tudi Istituto Nazionale di Credito per la Cooperazione, ki ima svoje podružnice po več mestih in tudi v Julijski Benečiji (Trst). Ta zavod sicer že daje kredit nekaterim našim zadrugam, a moral bi podpirati tudi naše vinarske zadrug.

Važno vprašanje je vprašanje poslovodij in kletarjev. Teh je v naših krajih malo. Poslovodja vsake zadrug mora biti priden, požrtvovalen, vključen. Kletar mora biti v kletarstvu doma. Takih ljudi si moramo vzgojiti in oni, ki imajo nalogo skrbeti za to, naj tega ne pozabijo. Za kletarje morejo biti ljudje, ki so precej izobraženi in poznajo vsaj osnovne pojme kemije, posebno kemije živih snovi.

Glede vinarskih zadrug moramo imeti sledeči program: ustanoviti povsod po deželi za eno ali več vasi skupaj po eno vinarsko zadrugo. Te zadrug se morajo potem združiti v Zvezo vinarskih zadrug, ki naj ima svoje glavno skladišče (klet) nekje na križišču železnic.

Vsi, ki v resnici čutijo ljubezen do našega naroda, posebno vinorejskega, naj propagirajo ta program in naredijo tudi vse potrebne korake, da se bo uresničil.

Ing. Rustja.

—o—

Stavbno združništvo. Zadrug tvoreče »Konsorcij stavbnih zadrug v Gorici« so sklenile v svrhu uspešnejšega delovanja in dosego boljše financiacije pri obnovitvenih delih vstopiti v furlansko zvezo delovnih in proizvodnih zadrug v Gorici »Unione Goriziana Cooperative «Lavoro - Produzione» in Gorizia«, ki bo imela dva oddelka, slovenski in furlanski. Predsednik bo ing. Culot, podpredsednik arh. Radovič. »Unione« je temu primerno spremenila pravila in poskrbljeno je, da ne bo ena narodnostna skupina nadvladovala druge. Želimo skupnemu složnemu delu obeh plemen bivajočih na goriškem ozemlju najboljšega uspeha pri obnovi dežele v smislu združne ideje.

Obnova naše dežele je naravno poklica in v življenje celo vrsto novih podjetij, predvsem stavbenih, ki so deloma v rokah naših ljudi, a po veliki večini pod vodstvom naši deželi tujih elementov. Posebno v goriški okolici se je ustanovila cela vrsta domačih stavbenih zadrug, v katerih imajo odločujočo besedo le naši ljudje in v katerih so včlanjeni po večini naši zidarji, kovači, mizarji, itd. Naloga teh zadrug je predvsem, da zberejo okrog sebe domače delavce, da se tako vrši obnova naših hiš po naših ljudeh, da dobijo košček kruha, ki ga tudi to delo, v prvi vrsti domačini. Te zadrug se dobije moralno podpono od vseh razumnejših domačih veljakov in tudi naše časopisje jih je priporočalo in jih bo še priporočalo. Njih ustroj je združni. Vse so včlanjene pri »Združni zvezi v Gorici«. Ker pa ni pod solncem nobena stvar popolna, posebno ne taka, ki je še le v razvoju, je naravno, da se tudi pri teh združnih tvorbah pojavljajo semtertja nedostaki, ki zahtevajo odstranitve. In naloga vseh naših razumnikov mora biti, da skušajo na previden, in razmeram primeren način bodisi s svetom bodisi z dejanjem odpraviti ugotovljene napake, vendar tako da ne pride vsled tega »Zadruga« v slabo luč pred javnostjo. Kdor hoče našim stavbenim zadrugam namenoma škodovati, izpodkopava temelj onim stebrom, ki držijo del naše narodno-gospodarske stavbe po koncu.

V zadnjem času so se začela slična, naši deželi po običajih in načinu delovanja povsem tuja podjetja zajedati z vso njim lastno vsiljivostjo v naše kraje, kjer že obstojajo vpeljane domače stavbene zadrug. Ako se tem tujim podjetjem posreči dobiti pri vzpostavljanju porušeni stavb odločilno besedo, potem je konec zaslužka za naše ljudi. Potem izgine denar, ki bi drugače ostal v naših krajih, v notranjost države, in bodo morali naši pridni ljudje gledati križem rok, kako jim tujec odjeda košček kruha, ki bi ga morali v prvi vrsti oni dobiti. Da bi ne bilo to za nas nobena sreča, bo menda vsakomur dovolj jasno.

Pozivamo vse naše vojne oškodovance, da poverjajo obnovljanje svojih porušeni hiš le domačim tverdkam, tam, kjer te obstojajo. Naj se ne pustijo premotiti od lepih obljub priliznjenih agentov: naj povsod gledajo na to, da pridejo pri delu v poštev v prvi vrsti domači delavci, in še le, ako teh ni, naj se da zaslužek tujcu. Gč.

Gospodarsko društvo v Vrbovem pri Ilirski Bistrici. V Vrbovem je začelo delovati »Gospodarsko društvo«. Gotovo je, da je tako »Društvo« potrebno. Mi v Reški dolini mnogo trpimo vsled slabih letin: suše, burje, včasih moče, dalje vsled vojne in radi oderuštva. Društvo je prisililo znižanje

cen živilom in drugim predmetom, ki so jih razpečevali trgovci zlasti v Bistrici. Naš narod ni dovolj poučen o velikem pomenu takih gospodarskih ustanov. Narod, ki ljubi treznost, pridnost in varčnost, je tudi narod, ki ljubi zadržno gibanje. Narod pi-

jancev, je narod brez idealov, a tudi narod brez zmisla za zadržništvo. Želimo, da se razvije novoustanovljeno »Gospodarsko društvo« v krepko in močno gospodarsko zadrugo, ki bo v blagor in pomen celi Reški dolini!

Vojna odškodnina.

Obresti od predujmov na vojno odškodnino.

Ena najglavnejših zahtev, ki jo je stavilo odposlanstvo vojnih oškodovancev meseca decembra 1921 v Rimu, je bila, da se država odpove terjanju enega odstotka obresti na svojo korist od predujmov, ki jih dajejo posamezni denarni zavodi oškodovancem na račun pritikačev jim vojne odškodnine. Izpolnitev te zahteve je bila odposlanstvu sicer slovesno zagotovljena, toda da bo obljubi sledilo tako hitro tudi dejanje, vsled brezštevilnih najžalostnejših izkušenj, nismo pričakovali.

In vendar je res.

Z odlokom, ki je bil izdan meseca januarja 1922, se je država za enkrat odrekla pobiranju gorenjega odstotka od 1. januarja 1922 dalje, dočim ni radi povračila v prejšnjih letih poterjanih tozadevnih zneskov padla še nikaka odločitev. Upanje pa je, da povrne država tudi ta denar vojnim oškodovancem. Vsled tega ukrepa plačujejo vojni oškodovanci za uobljene predujme od 1. januarja 1922 le dva in ne več tri odstotke obresti.

Ta uspeh rimskega odposlanstva pa mora roditi še druge ugodne posledice.

Dočim so denarni zavodi do sedaj izjavljali, da so oni zadovoljni s pobiranjem obresti le za dobo 18 mesecev, a da država tega noče dovoliti, odpade sedaj ta izgovor, ker se je država odpovedala sploh vsakim obrestim v svojo korist.

Banke bi torej ne smele, ako so mislile resno s svojo tozadevno po časopisih objavljeno izjavo, terjati večjih kot le 18 mesečnih obresti. Če se to zgodi, potem odpade tista težka mora, ki tlači danes vojne oškodovance, ki živijo v negotovosti, koliko časa bodo morali plačevati obresti.

Naloga stalnega odbora v varstvo koristi vojnih oškodovancev je, da vodi v tem pogledu nadalje energična pogajanja, ki morajo priti do ugodnega zaključka. Če oškodovanec že mora plačati stroške, ki jih ima banka z reševanjem njegove prošnje, za predujem, naj se določi v ta namen enkrat za vselej gotov odstotek, ki naj se ob izplačilu zadnjega obroka odtrže od dovoljenega zneska.

Želimo, da se to čimprej zgodi. Z uresničenjem našega predloga, bo marsikateri oškodovanec mirnejše živel in spal.

GČ.

20.000 vojnih oškodovancev je zborovalo 25. febr. v Trevisu. Zastopani so bili vsi kraji trevižanske in videmske provincije. Tudi naša dežela je bila zastopana; zastopal jo je odvetnik Targioni. Z velikim odobravanjem so bila sprejeta izvajanja republikanca Raunich-a, odgovornega urednika goriškega lista »La Libertà«.

Zakladni papirji za vojno odškodnino. Pripravljala se emisija (izdajanje) 5% zakladnih papirjev v znesku 1 milijarde na podlagi kr. dekreta št. 520 za plačila vojnih škod.

Trst, Benetke, Reka.

Trst (in Reka seveda tudi) trpi vsled velike gospodarske krize. Cvetoče, od Avstrije vsestransko podpirano pristanišče, se zdaj po vojni na noben način ne more vzbuditi iz vojnega mrtvila. Vzroki so na dlani: veliko zalodje, obstoječe pred vojno iz cele Avstrije in Bavarske, je z novimi državnimi granicami odpadlo. Nove države iščejo novih izhodov na morje: Češkoslovenska republika gravitira po Labi na Hamburg, po Donavi na Galac v Rumuniji, Poljska ima Gdansk, Jugoslavija si je pridobila pravico uporabe grške solunske luke, poleg tega ima sama precej srednjih in malih pristanišč v Dalmaciji in Hrvatskem Primorju. Potem pride valutno vprašanje, Trgovcem iz držav s slabjšo va-

luto ne kaže posluževati se tržaškega trga, ker stoji italijanska lira sorazmerno zelo visoko. Tako je trgovsko življenje v Trstu v velikem mrtvilu. Zgodí se kakšen dan, da v prosti lukí, kjer se je nek-daj gibalo tisoč in tisoč delavskih rok, ni dela niti za enega težaka. Tudi vladna odredba, da morajo vse tržaške ladije, razen malih istrskih obrežnih parnikov, pristajati v Benetkah, je povzročila Trstu prav občutno škodo. Nemec ali Avstrijec, prihajajoč iz Orijenta sam ali z blagom, se iz Benetk ne pelje več v Trst, ampak ubere pot proti Trbižu ali proti Tirolskemu. S tem si prihrani čas in denar, otrese se tudi carinskih sitnosti na jugoslovenski meji, ker iz Benetk lahko naravnost odpo-

tuje domov. In res, v zadnjem letu se je promet v Benetkah z ozirom na predvojno stanje podvojil, v Trstu pa je padel za polovico. To dejstvo sili tržaško paroplovbo, da hoče prenesti središče svojega delovanja iz Trsta v Benetke, kar bi pomenjalo za gospodarsko življenje tržaškega mesta katastrofalen udarec. Zdaj prihajajo še beneški listi z zahtevo, naj vlada posveča več skrbi Benetkam in naj ne troši denarja za brezpomembno tržaško pristanišče. To seveda hudo boli Tržačane, kakor je videti po pisavi najnacionalističnih listov. Predlagajo, naj bi se v prijateljskem sporazumu spravila s sveta konkurenca med obema velikima severnojadranskima mestoma. Zato naj bi se ustanovila medpristaniška

komisija, v kateri bi bile zastopane Benetke, potem Trst, Reka, Zadar in Jakin (Ancona). Že prav, toda srca hladnih kapitalistov so po navadi malo dovzetna za idealna stremljenja, ko gre za žep. Zato ni pričakovati praktičnih uspehov od te nameravane medpristaniške komisije. Bistvo vsega spora tiči v stari, že stoletni gospodarski antagoniji in rivaliteti med morskoro kraljico v lagunah in med emporijem na vzhodni obali Jadranskega morja. 11. II. so bila med zastopniki Benetk in Trsta v Benetkah posvetovanja. Rezultat: poročilo poluradne agencije Stefani, da so se udeleženci posvetovanja v Benetkah mirno in zadovoljno razšli. Anemija, brezkrvnost Trsta, pa s tem ni ozdravljena.

Kaj je z vlogami pri bivši avstrijski poštni hranilnici?

Uradni list z dne 5. januarja t. l., št. 4, je objavil odlok, glasom katerega prevzame italijanska vlada v svojo plačilno obvezo one vloge, ki so bile izvršene pri bivši poštni hranilnici na Dunaju pred sklepom premirja t. j. do 3. novembra 1918. V pošttev pridejo 1) zneski, naloženi pri poštni hranilnici kot navadne hranilne vloge in 2) zneski, vplačani v poštnohranilničnem čekovnem prometu. Za prvomenovane zneske imajo stranke v rokah posebne hranilne knjižice nekdanje c. kr. poštne hranilnice, za zneske, vplačane v čekovnem prometu pa imajo stranke računske izvlečke, iz katerih je razvidna višina svot in ime vplačevalca.

V naslednjem prinašamo določila onih odlokov, kateri so za nas važna. Člen 3. in 4. določata medsebojno razmerje raznih ministrstev v tem vprašanju, zato smo ta dva člena izpustili.

Člen 1.: Brez omejitve pravic, pristojećih italijanski državi in njenim posameznim državljanom nasproti nemško - avstrijski vladi iz določb mirovne pogodbe, sklenjene dne 10. septembra 1919 v Saint Germainu med zveznimi in pridruženimi velesilami na eni strani ter Nemško Avstrijo na drugi strani, se pooblašča zakladni minister, da prevzame po predhodni ugotovitvi vsakega posameznega slučaja one vloge in naložbe v čekovnem prometu, izvršene pri bivši avstrijski poštni hranilnici pred premirjem v plačilno obvezo italijanske države oziroma njene poštne hranilnice, ako odgovarjajo vlagatelji oziroma lastniki računov sledečim pogojem:

- 1) da so italijanski državljani;
- 2) državljani anektiranih ozemelj, ki so na podlagi gorinavedene mirovne in rapalske pogodbe pridobili italijansko državljanstvo s polnim pravom ali pa so ga pridobili opcijskim potom.

Ako je vlagatelj trgovska družba, je smatrati podano italijansko državljanstvo, ako je imela družba vpisan pred premirjem svoj glavni sedež pri kaki trgovski sodnji novih provinc — kar je treba dokazati z izvlečkom trgovskega registra — in ako tvorijo večino upravnikov ali osebno odgovornih članov ljudje, ki imajo italijansko državljanstvo ter odgovarjajo pogojem, navedenim pod 1. in 2. Seveda gre vedno za vloge ali nakazila, izvršena pred premirjem.

Člen 2.: Pravice vlagateljev, navedenih v predidčem členu 1. nasproti avstrijski poštni hranilnici in nemškoavstrijski vladi preidejo na italijansko državo, ki izda upravičencem v zameno za cesijo hranilno knjižico italijanske poštne hranilnice za odgovarjajoči znesek v razmerju 60 st. lire za vsako krono.

Člen 5.: Zakladni minister določi s posebnim odlokom sporazumno z ministerskim predsednikom in ministrom za pošto in brzojav način izvršitve predledečega odloka.

Vsak spor, izvirajoč iz tega odloka, je predložiti zakladnemu ministru; proti razsodbi ni dovoljena pritožba ne upravnim ne sodnijskim potom.

Člen 6.: Vsi spisi, zadevajoči izvršitev tega odloka so prosti vpisnih pristojbin in kolka (tudi odstotnega in postopnega).

Čas za predložitev knjižic dunajske poštne hranilnice in tozadevnih izkazov, na podlagi katerih je mogoče izpričati obstoj tekočega računa, poteče s 45. dnem po objavi ministrskega odloka, o katerem govori predidči člen; ta rok je veljaven tudi za slučaje, navedene v točki 2. člena 1.

Ta odlok stopi v veljavo z dnem objave v Uradnem listu in se predloži zbornici, da ga spremeni v zakon.

Kotiček za čebelarje.

KAKO NAPRAVIMO ČEBELARSTVO DOBIČKANOSNO?

4) Čebelar mora daljša skrbeti za mlade matice. Izkušnja uči, da je matica v prvem in v drugem letu bolj plodovita, dočim zgublja svojo plodovitost v tretjem letu. Izkušnja tudi uči, da matica v prvem letu, ko se rabi, navadno ne roji. Če hoče torej čebelar zabraniti rojenje, naj si preskrbi v vseh panjih matice istega leta. Če hoče imeti močne družine, naj skrbno zatira oziroma zamenjuje stare matice z novimi. Če si je poleg tega izbral matico izvrstne pasme, mu je dober donos medu zagotovljen.

5) A še na neko važno okolnost moramo opozoriti čebelarje. Čebelarenje bo dobičkanosno, če bomo znali izrabiti čebelni nagon do podrobnosti. Ko je glavna paša, t. j. ko je v naravi vse polno nektarja, ne smemo pustiti, da tratijo čebele čas z drugimi opravili. Vsled tega je svetovati, da odkazemo v času glavne paše matici manjši delokrog za zalego. Ob tem času se ne smejo čebele preveč muditi z zalego. To dosežemo, če damo v vališče ločilno desko, ki ne pusti matice črez to ograjo. Le dva ali tri sate jej dovolimo za gojenje zalege. V prejšnjih časih so priporočali, da se v času glavne paše matica zapre v posebni v to pripravljeni kletki. Ker pa je to protinavarno je gotovo bolje, da sprejmemo kot zlato pravilo ne kletke, temveč ločilno desko.

Preskrbimo čebelarjem tudi umetnega satovja, da jim prihranimo delo pri sestavi novega satja. Poleg tega pa prisilimo čebele, da izdelujejo bolj satje za čebelno zalego; na ta način omejimo trotovisko satje in posredno tudi zaleg trotoev. Preveliko število trotoev je velik udarec panju in pa čebelarju. Ti paraziti utegnejo ves pridelek medu požreti. Iz rečenega sledi, da bo umni čebelar zatiral in omejeval trotjo zalego, v dobi in v primerih, ko ni več potrebno za razmnoženje čebelne družine.

6) Čebelar, ki hoče biti dober gospodar, bo izrabljaj tudi druga pašišča. Ko mine paša v domačem kraju, se ozre naokoli, da preskrbi svojim ljubljankam drugje izdatne paše. — Na višek se povzpne čebelarstvo le če bodo znali čebelarji bolje gojiti takozvano potovalno čebelarstvo. In naša dežela nudi v tem oziru prav mnogo. V začetku spomladi — koncem februarja — je glavna paša na resje, v naših hribih, zlasti na trnovski planoti, in v Trībuši. Pozneje je izvrstna paša na sadno drevje, zlasti v Brdih in v vipavski dolini. Sredi maja prične obilna paša na akacijo, zlasti v goriški o-

kolici, v Brdih in na Kanalskem. Kmalu potem istotam in drugod na lipo. Koncem junija je paša na kostanj — na Kanalskem, v Brdih, zlasti pa na Benečanskem. Ta paša traja precej dolgo, ker svete zaporedoma drobni pitani in debeli pitani kostanj (maroni).

Meseca julija so že naši Kobaričci vozili čebele na močvirnato pašo v Furlanijo. Od tu potem na ajdovo pašo na Kras. Dobra ajdova paša je meseca avgusta in septembra na Tolminskem in Kanalskem.

Ta površna slika bi se dala še v marsičem dopolniti. — Rečeno le: več podjetnosti bi nam bilo treba, in lahko bi ljudstvu dvignili zaklade, ki so skriti v naravi. —

7) Toda za dobičkanosno čebelarstvo ne zadošča le obilen pridelek; čebelar mora znati svoje blago tudi primerno in koristno prodati. V poštev pride torej pred vsem domači, potem in o zemski trg. Da se pridelani med ugodno proda, je treba širiti spoznanje in prepričanje, da je med ne le nadomestek sladkorja, temveč hranilo in zdravilo: Ni ga pravega zdravnika, ki ne bi odkrito priznal velike vrednosti medu za človeško zdravje. Svetovnoznani Seb. Kneipp je uvrstil med v svojo lekarno med domača zdravila. Pravi čebelar ne bo zahteval pretiranih cen za med. Na mednarodnih zborovanjih so čebelarji že opetovano postavili kot temelj cen za med ceno surovega masla. A dandanes je med silno zaostal za to ceno. Prodaja se po 12 do 14 Lir kilogram. — Največ pa škodijo čebelarji sami sebi, če se ne drže discipline v tej točki. Letos n. pr. je naše društvo določilo ceno medu, (10 L na veliko, 12 L na drobno), a nekateri čebelarji so ga vrgli na trg za vsako ceno, prodajali so ga po 5, in 6 L, ko je bil še italijanski med po 10 Lir. To se pravi čebelarstvu škodovati in pljuvati v lastno skledo. Spreten čebelar bo skrbel, da vestno in natančno postreže svoje odjemalce. Čebelarji naj bodo tudi organizirani. Na ta način bodo mogli vplivati na oblasti, da ščitijo njihov pridelek pred ponarejalci, ter si bodo izvojevali razne ugodnosti.

Le potom organizacije nam bo mogoče sprejeti svoj pridelek — ob ugodnem trenutku — na svetovni trg. Seve je sedaj za nas velika zapreka razlika v valuti, a ta ne bo večno trajala. Pride gotovo dan, da zasije čebelarjem srečnejša doba. Pripravljajmo se nanjo z združenimi močmi!

Dr. Josip Ličan.

POMLADANSKO PROBUJENJE ČEBEL.

Skoro vse čebelarke knjige imajo posebno poglavje o pomladanski probuditvi oziroma o izzmljenju čebel.

Meseca marca začne praviloma novo življenje v panjih in v tem mesecu začne tudi takozvano čebelarstvo leto.

Ob lepih solnčnih dneh izletajo čebele na trobljenje ali čiščenje. Ni prav, da se čebele s trkanjem na panje silijo k izletanju. Draženje k izletanju je potrebno le pri panjih, ki so grizavi, da se očistijo.

Meseca marca je potrebno, da se izvrši temeljita pomladanska revizija panja. Ta pregled naj se izvrši lepega solnčnega dne, ko kaže toplomer v senci najmanj 10 stopinj Celzija.

Pregledati je treba:

a) v kakšnem stanju se nahaja čebelna družina t. j. ali je dovolj številna ali je prešibka ter ali je zdrava oziroma ali je grizava ali če jo je celo prišla najhujša bolezen, gnjiloba;

b) kakšna je zalega t. j. če je zaležena lepo v krogu ter če je lepo pokrita ali če je grbasta, kar bi značilo, da je v panju trotočka;

c) ali je sploh matica v panju, ali je matica betžna oziroma poškodovana. Da je matica v panju, ugotoviš brez iskanja matice s tem, če najdeš čebelno zalego.

d) ali je zadosti zaloge medu in ali je med strjen ali izkristaliziran;

e) ali je kaj obnožine.

Če so panji šibki ali brezmatični, jih je treba združiti z drugimi močnejšimi ali z matičnimi panji.

Če je panj grizav, ga je treba prisiliti s trkanjem in s položitvijo razgrete opeke na dno panja k izletanju, da se čebele očistijo. Panj naj se dobro ode ne. Če je panj zamazan z izmetavino, se z mokro cunjó dobro očisti in se odstranijo zamazani satniki. V koritce se nalije ob, toplih večerih toplega medu.

Če je panje prišla gnjiloba, se to spozna po gnitju zalege, ki je črnasto-rjavkaste barve. Proti gnjilobi ni leka. Čebele je treba uničiti s tem, da se zažveplajo v panju in panj je treba zažgati. Gnjiloba belnjake, če se takoj v začetku ne postopa temeljito, je najhujša kužna čebelna bolezen, ki uniči cele čebelnjake, če se takoj v začetku ne postopa temeljito.

Če najdeš v panju grbasto zalego, znači, da je panj brez matice in da gospodari v njem trotočka, ki leže v čebelne celice trotovske zalego. Ker so trotje večji nego so čebelice, so pokrovci grbasti. Panj s trotovske je treba odvzeti s svojega mesta in čebele raztresti pred čebelnjakom, da si izprosijo sprejema v druge panje ali pa se dene na mesto

trotovskega panja drugi panj z matico, da pridejo iztresene čebele vanj.

Meseca marca je poraba medu večja, ker se razvija zalega. Če ni dovolj medu, je treba začeti z zasilnim pitanjem s tem, da se daje v panje v srednje velikih obrokih razredčen med ali razstopina medu in sladkorja ali, če nimaš medu, samega sladkorja. Hrano pokladaj toplo!

Če ni v panju prav nič obnožine, pomagaj si z nadomestki, kakor je bilo v zadnji številki »Gosp. lista« povedano. Še boljši je pa, če si ob solnčnem dnevu nabereš leskovega prahu na zavetnih in solnčnih mestih.

Ker potrebujejo čebele za zalego in za topljenje izkristaliziranega medu mnogo vodé, poskrbi za primerno napajališče v bližini čebelnjaka na solnčnem mestu.

Dr. Bobič.

Panji na račun vojne odškodnine se v Nemčiji po poročilu deželnega odposlanca že izdelujejo in sicer v merah in na način kakor je »Slov. čebelarstvo zadruga« predlagala, tako da bodo odgovarjali povsem meram A. Znideršičevega panja. Razven prednje stene sta tudi obestranski steni dvojnati v debelosti približno 6 cm. Okvirjev ima vsak panj po 10 v plodišču in 10 v medišču. Okvir ima na gornji latvici 10 mm globok žleb, s čemur se prepreči nazi-davanje in spojenje okvirjev z matično rešetko. Okenca imajo pocinkano mrežo. Sploh so panji baie tako lepo in solidno izdelani, da prekašajo vse tukajšnje izdelke.

Kakor je bilo že objavljeno, se je »Čebelarstvo zadruga« napram deželnemu odboru obvezala, da razpeča 1000 panjev med čebelarje in prednaročenih je nad 1000 panjev, tako da bo treba naročbe nekoliko zniževati. Pravico do panjev imajo le tisti, ki so utrpeli kako škodo na hišnih, stanovanjskih ali kmetijskih premičninah in so vložili tozadevno prošnjo pri davčnem uradu. Škoda na stavbah in zemljiščih ne pride v poštev, ker za te škode je obvezna zopetna uporaba vojne odškodnine oziroma obnovitev z vojno odškodnino.

Naročenih 1000 panjev prispé iz Nemčije v dveh skupinah in sicer prvih 700 do 15. aprila in zadnjih 300 do 15. maja t. l.

Kdor je panje že prednaročil pri »Čebelarstvo zadrugi«, naj vloži takoj pri davčnem uradu, kjer je vložil prošnjo za vojno odškodnino, vlogo po sledečem vzorcu:

»Deželnemu kmetijskemu uradu

v GORICI.

Podpisani v
od (pok.) hiš. štev.
stanujoč v občini dežela goriška,
je utrpel vsled vojnih dogodkov škodo na svojem
premičnem premoženju, kakor je razvidno iz prošnje

za povračilo vojne škode, vložene dne leta štev. pri davčnem uradu v in prosi, da se mu nakaže na račun vojne odškodnine panjev Žnideršičevega sistema.

Podpisani izjavlja, da je že prejel na račun vojne škode

Izjavlja, da se strinja s ceno, ki jo določi deželni kmetijski urad v Gorici za panje in pooblašča pristojno upravo, da ga obteži z dotičnim zneskom v računu pritikajoče mu vojne odškodnine.

. dne 1922.

Take prošnje vložijo lahko tudi drugi, ki se niso prijavili s prednaročbo in pridejo njih prošnje lahko v poštev, če se nekateri prednaročniki odrečejo ali znižajo naročeno število oziroma če se izkaže, da nimajo pravice do vojne odškodnine. V poštev bi pa lahko prišli za morebitno novo naročbo panjev.

Po gornjem vzorcu napravljene prošnje pa je treba **hitro** vložiti, ker je birokratična pot od davčnega urada potom finančnega ravnateljstva v Trstu na deželni odbor v Gorici precej dolga.

Kdor ne bi znal sam napraviti prošnje, naj se osebno zgleda pri tajniku »Čebelarke zadruga«

dr. L. Bobiču, pri katerem dobi tozadevne obrazce.

»Slov. čebelarska zadruga« pozivlja svoje člane, da naročijo svoje čebelarske potrebščine vsaj do 15. marca t. l., da jih dobijo prve dni aprila.

Čebelarski dan priredi »Slov. čebelarska zadruga« na praznik sv. Jožefa, dne 19. marca v prostorih Kmetijske šole v Gorici. Na vspejedu je:

1. Spomin 25-letnice »Slov. čebel. društva«.
2. Predavanje o praktičnih spomladnih čebel. delih (za to predavanje je »Čebel. zadruga« naprosila g. A. Žnideršiča).
3. Razgovori o čebelarstvu.

Začetek točno ob 9. uri predpoldne. Vabljeni so vsi čebelarji in vsi prijatelji čebelarstva.

Ceno voska je »Slov. čebel. zadruga« določila po 8 lir za kg za prvovrstni in po 7 lir za kg za drugovrstni stopljeni vosek. Ta cena se je določila z ozirom na to, da plačujejo drogist vosek po 5, 6 ali največ po 7 lir in ker se še ne ve, koliko se voska poizgubi ali usuši pri izdelovanju satnic ter ker so izdelovalni stroški neznani.

Razpečevanje čebelnih rojev prevzema »Slov. čebel. zadruga«. Kdor namerava prodati ali kupiti roje, naj se javi pri tajništvu zadruga.

Gospodarske novice.

Vinska kupčija v Italiji. V zadnjih tednih so cene vinu znatno padle. Pojema izvoz in konsum doma. Vinske zaloge v Genovi ponujajo vino po sledečih cenah: črno 13-14, stopinjsko sicilijansko po 260-280 L, 14 stopinjski muškat 450-500, 10-stopinjski Risporto 180-185, belo Risporto 220-125, močnejše 240-275. Za vino Valpollicella zahtevajo producenti do 400 L. Okoli Verone se dobijo srednja vina od 170-10 L hektoliter, vina z gričev (Vicenza) od 210-260. V Toskani zahtevajo za eno hektolitersko stopinjo črnega 14, belega 13 L.

Gorica in Videm. Videmčani zelo nasprotujejo avtonomiji gorjske dežele. Navaajo sicer zato patrijotične razloge, govore o škodljivosti in nevarnosti separatizma, a pravi vzrok je gospodarskega značaja, to se pravi: Videm vidi v Gorici gospodarskega tekmece, katerega bi se rad iznebil. Hotel bi pritegniti en del trgovine in industrije v Julijski Krajini nase, kar bi bilo seveda v škodo Gorici. Že sedaj zahajajo naši gorjani v Videm, ker imajo železnico do Kobarida. In če bi ne bilo v Gorici uradov, bi se tudi Kanalsko, Furlanija in Brda obrnila na Videm. Če bi se pa izvedel še načrt železniške zveze Tržič-Kormin-Žaga-Predel-Trbiž, ki pušča Gorico dalč v strani, potem bo rastla trava po gorjskih ulicah.

Lesna trgovina med Italijo in Jugoslavijo je zelo živahna. Italija potrebuje pred vsem bukovega lesa. Za bukova debela plačujejo Italijani v gozdu 1000 lir za 10 ton. Še bolj poprašujejo po lesu za kurivo in po sladkem oglju. Tudi za hrastove in bukovke prage se zanimajo. Za 1 bukov prag plačujejo 23-25 lir.

Izvoz iz Italije v Jugoslavijo se zrcali v teh dveh številkah: L. 1920 — 1.286.231.859, v prvih šestih mesecih 1921 — 457.407.605, torej veliko nazadovanje. Uzrok: valutne in politične razmere, ter pomanjkanje italijansko-jugoslovenske banke, ki bi pospeševala trgovske zveze med obema kraljevinama.

Jugoslovenski Lloyd. V Jugoslaviji se snuje velika paroplovna družba pod imenom »Jadranska plovba«, v kateri bodo združene vse večje dalmatinske in hrvatske paroplovne družbe.

Eno- in dvollrski bankovci bodo odtegnjeni iz prometa do 1. julija t. l. Vsaj tako se namerava.

Stoletnica benečanskega hranilništva. 12. febr. se je v Napoleonovi dvorani kraljevske palače v Benetkah praznovala stoletnica ustanovitve hranilnic v Benetkah, Padovi in Castellfranco. Slavnostni govornik je bil stari, dolgoletni finančni minister Luzzatti.

Naznanja, da je
njena gostilna v
„Zadružnem dom“
odprta. :: ::

KMETIJSKO DRUŠTVO,
V. Z. Z O. Z.
Št. PETER pri Gorici

Toči samo pristna
domača vina. ::
Prodaja tudi na
debelo. :: ::

Konsorcij stavbnih zadrug v Gorici



priporoča vojnim oškodovancem, naj izročajo
obnovitvena dela le Stavbnim Zadrugam, ki
so včlanjene v Goriški zvezi in v na-
šem konsorciju. :: :: :: :: :: :: ::

KMETIJSKA ZADRUGA

prej
Kmetijska in vrtnarska gospodarska zadruga
reg. zad. z om. por.

V TRSTU, ULICA RAFFINERIA št. 7

Telefon : 36-75

Podružnice : Avber, Boljunc, Branica, Brsec, Črnikal, Dolina, Dutovlje, Gropada-Padriče, Kozlje, Klanec-Ocizla, Koper, Loka, Lovran, Materija, Moščenice, Opčine, Osp, Plavje, Poljanec-Verpinac, Prestranek, Sv. Peter, Salež, Škofije, Štanjel, Štjak, Šempolaj, Vrabče.

Uradni prostori, glavno skladišče, semenski odsek in mlekarna v ulici Raffineria št. 7. Skladišče v ulici Giulia št. 6. Zadružna gostilna in zaloga vina v ulici Raffineria št. 3.

Razprodaja svojim članom raznovrstne kmetijske potrebščine, kakor stroje, orodje, umetna gnojila, žveplo, modro galico, seno itd. Otvorja konsumna razprodajališča. Ima poseben semenski oddelek z zajamčenimi prvovrstnimi semeni, trtnimi in sadnimi sadikami. Cene so konkurenčne. Vnovčuje pridelke svojih članov. Posreduje pri nabavi in prodaji med zadrugami na deželi. Zadruga je v trgovskih stikih s prvimi viri kmetijskih potrebščin v kraljevini in inozemstvu.

K zadrugi morejo pristopiti kmetovalci in zadruge. Vstopnina za posameznika 1 L., delež 20 L.
Jamstvo osemkratno.

Kmetje ne izkoriščajte in ne pustite se izkoriščati !

Katoliško Tiskovno

::: ::: Društvo ::: :::

vpisana z a d r u g a z o m e j e n i m i a m s t v o m

 v G O R I C I 

**priporoča vsem zadrugam
in zadrugarjem svojo :::**

Knjigarno v Gorici

Via Carducci 2 (v Montovi hiši)

**Prodaja na drobno in na
debelo pisarniške in šolske
potrebščine, tiskovine za
občinske in druge urade.**

Naročite MLADIKO, edini naš družinski leposlovni list!